

ŠIKANOVANIE NA ŠKOLÁCH

- Šikanovanie je prejavom sociálnej patológie, kde hlavným záujmom je cieľ niekomu ublížiť.
- Od jednoduchej agresie sa líši snahou ublížiť a navyše ešte získať ľubovoľnú odmenu pre svoj prospech.

- Akákoľvek **definícia** šikanovania by mala obsahovať základné **znaky**, ako sú:
- **Jasný úmysel ublížiť druhému, či už fyzicky alebo psychicky.**
Napr. bitie, strkanie, krádeže peňazí a vecí, schovávanie a ničenie vecí, ale aj posmievanie, nadávanie a vylúčenie zo spoločnosti ostatných.
- **Útočníkom môže byť jedno dieťa alebo skupina detí** (asymetrická agresia)
- **Incidenty sú opakované** (jednorázová akcia sa väčšinou za šikanovanie nepovažuje)
- **Nepomer síl medzi útočníkom a obeťou.**

Prečo sa treba šikanovaním zaoberať?

- **Deti majú svoje práva**
- **Šikanovanie môže existovať v každej sociálnej skupine**
- **Následky šikanovania sú vážne**
(nepozornosť na vyučovaní, psychosomatické ochorenia, záškoláctvo, depresie, úzkostné stavy, pokus o samovraždu)
- **Následky môžu byť dlhodobé**
- **Nevšímovosť napomáha útočníkom**
- **Prevencia sa skutočne vypláca**

Priame prejavy šikanovania

- Dieťa je otvorene prehlíadané, odmietané a izolované
- Posmešné poznámky na adresu dieťaťa, ponižujúca prezývka, nadávky, ponižovanie, surové žarty na jeho účet (rozhodujúcim kritériom je, do akej miery je dieťa konkrétnou prezývkou, žartom a pod. zraniteľné)
- Kritika dieťaťa, výčitky na jeho adresu podávané nepriateľským, nenávisťným, pohrdavým tónom
- Príkazy od iných detí podávané panovačným tónom a skutočnosť, že sa im dieťa podriaďuje
- Naháňanie, strkanie, rany, kopanie – i keď nie sú zvlášť silné; je nápadné, že obeť ich neodpláca
- Bitky, v ktorých jeden z účastníkov je zreteľne slabší a snaží sa uniknúť (menšie deti niekedy s plačom)

Nepriame prejavy šikanovania

- Dieťa je cez prestávky často osamotené, nemá kamarátov, ostatní o neho nejavia záujem, za dieťaťom domov nechodí žiadny spolužiak, zdá sa, že nemá žiadnych kamarátov
- Cez prestávky sa zdržuje v blízkosti učiteľov
- Prichádza neskoro na vyučovanie, vždy chodí všade ako posledný alebo zostáva sám v triede, má nadmernú ospravedlnenú, prípadne i neospravedlnenú absenciu
- Pri skupinových športoch býva často volený do skupiny medzi poslednými
- Ak má prehovoriť pred triedou je neisté, ustráchané
- Pôsobí smutne, nešťastne, stiesnene až depresívne, je plačlivý, nehovorí o tom, čo sa deje v škole
- Zhoršuje sa, niekedy náhle, jeho školský prospech, na vyučovaní je nesústredený, bez záujmu
- Jeho veci, aj odev sú poškodené, znečistené, prípadne rozhádzané, často mu nevychádza vreckové, stráca ho, požaduje ďalšie peniaze.
- Odreniny, modriny, škrabance, rezné rany a pod., nedokáže uspokojivo vysvetliť
- Zle zaspáva, má poruchy spánku, snívajú sa mu hrôzostrašné sny.
- Často ho pred odchodom do školy, alebo po príchode pobolievajú hlava, brucho a pod.
- Dieťa často chodí do a zo školy okľukami.
- Vyhráža sa samovraždou, alebo sa o ňu dokonca pokúsi

Jednotlivé priame, či nepriame známky nevypovedajú, že ide o šikanovanie. Dôležitú úlohu zohráva kontext vnútornej situácie, opakovanie a početnosť prejavov.

Ako pomáhať šikanovaným deťom?

- *V rámci tradičnej pedagogickej odbornosti stratégia pomoci šikanovaným deťom zahŕňa nasledovné kroky:*
- Rozhovor s informátormi a obeťami o vonkajších prejavoch šikanovania
- Vyhľadávanie vhodných svedkov, o ktorých je predpoklad, že budú pravdivo opisovať situáciu šikanovania
- Individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami (**nesmie ísť o konfrontáciu obete a agresorov**)
- Zaistenie ochrany obetiam (napr. bezpečný odchod domov zo školy)
- Rozhovor s agresormi, prípadne konfrontácia medzi agresormi (nastupuje až v tom prípade, ak poznáme vonkajší obraz šikanovania a máme zhromaždené dôkazy)
- Pedagóg nesmie u obetí šikanovania vyvolávať presvedčenie, že má na agresora v sebaobrane zaútočiť
- Rozhovor s rodičmi obete aj agresora (nie spoločne)
- Vo vážnych prípadoch fyzického ublíženia, upovedomiť políciu, detského lekára
- Kontaktovať pedagogicko-psychologickú poradňu alebo centrum výchovnej a psychologickkej prevencie

Čo s deťmi , ktoré šikanujú?

- Ak sa snažíme pochopiť, prečo deti šikanujú, musíme rozlišovať medzi deťmi, ktoré chcú potrápiť iba krátkodobo, aby si ventilovali svoju okamžitú nespokojnosť, nepohodu, rozrušenie a medzi deťmi, ktoré chronicky šikanujú ostatných a ich správanie je narušené po všetkých stránkach. K šikanovaniu sa môže uchýliť i dieťa, ktoré si už muselo vytrpieť nejaké zlomyseľnosti od iných, alebo sa môže pokúšať o odplatu.

V prípadoch ojedinelého šikanovania a miernych foriem šikanovania

- pokúste sa zachovať pokoj
- zistite, či šikanujúce dieťa nebolo v minulosti samo terčom šikanovania
- snažte sa vytvoriť atmosféru dôvery a zistiť fakty o tom, čo sa prihodilo
- ak sa vám podarí objaviť príčinu, **vysvetlite dieťaťu, že chápete dôvody, ktoré ho k šikanovaniu viedli, ale na druhej strane zdôraznite, že konkrétne správanie nie je v žiadnom prípade prípustné**
- vedíme dieťa k tomu, aby sa poškodenému ospravednilo a pokúsilo sa spôsobené škody nahradiť dobrými skutkami
- ubezpečte ho, že ho nepovažujete za zlomyseľného, ale naopak za dobré dieťa, nešetríte chválou za slušné správanie
- šikanovanie v **žiadnom prípade neprejdeme mlčaním**, ale je dôležité, aby sme problém v týchto prípadoch veľmi nezveličovali, niekedy, ak situácia nie je vážna, čas ju môže sám vyriešiť

V prípadoch dlhodobu trvajúceho šikanovania

- vyjadríme zreteľný nesúhlas alebo hnev / napr. slovami „sklamal si ma“, „hnevám sa na teba“ / s nasledujúcou zmenou správania voči danému žiakovi
- zdržíme žiaka v škole po vyučovaní
- vyžadujeme náhradu za poškodený alebo zničený predmet
- oznámime problém rodičom, trénerovi, príp. iným osobám, na ktorých dieťaťu záleží
- oficiálna sťažnosť riaditeľovi školy
- oznámenie šikanovania na rodičovskom združení a na zhromaždení žiakov viacerých tried
- vylúčenie žiaka z výletu, príp. inej akcie, na ktorú sa dieťa teší
- zabezpečenie pobytu dieťaťa cez prestávky v blízkosti pedagóga
- pokarhanie, prípadne zhoršená známka zo správania
- preloženie na inú školu
- vo veľmi vážnych a opakovaných prípadoch šikanovania oznámiť na polícii, požiadať o ochrannú výchovu, príp. požiadať o umiestnenie agresora v diagnostickom centre

Ako predchádzať šikanovaniu na školách

- *Každá škola si musí vytvoriť a uviesť do každodenného života školy súbor pevných a reálne splniteľných opatrení a pravidiel, z ktorých je jasné, že šikanovanie sa nebude v žiadnom prípade tolerovať.*

Pedagógovia majú viesť deti tak, že nikto by nemal:

- schvaľovať a odmeňovať agresívne správanie svojich spolužiakov
- odsudzovať menej sympatické deti a naopak prejavovať nekritickú obľubu niekoľkým sympatickým a populárnym spolužiakom
- nemal mlčky prihliadať na nespravodlivý hnev a konanie, nečestné a povýšenecké správanie, ponižovanie druhých a využívanie slabosti druhých vo svoj prospech
- nechať sa ovplyvniť alebo presvedčiť tým, ktorý šikanuje, aby mlčal
- pripájať sa z pocitu strachu k tomu, kto šikanuje alebo k jeho parte
- posmievať sa slabšiemu spolužiakovi, niekomu, kto sa akokoľvek líši od ostatných, kto má iné názory a záujmy
- zostať ľahostajný k prejavom násilného správania
- nečinne sa prizerať a mlčať, ak sa stane svedkom šikanovania

STRATÉGIA PREVENČIE ŠIKANOVANIA

- *Zameranie pozornosti na nových a nastupujúcich žiakov*
- *Skvalitnenie dozoru počas prestávok*
- *Zvyšovanie zdravého a primeraného sebavedomia detí*
- *Vypracovanie celoškolského komplexného prístupu k šikanovaniu*

Ďakujeme za pozornosť.

Pedagogicko-psychologická poradňa Liptovský
Mikuláš

Projekt „Bezpečnejšie školy pre deti“ je podporený
nadáciou Slovenska „Hodina deťom“